

Попович В. П., к.ю.н.,
Головне науково-експертне управління
Апарату Верховної Ради України, м. Київ, Україна

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПОСИЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗА ВЧИНЕННЯ ОКРЕМИХ ЗЛОЧИНІВ У СТАНІ АЛКОГОЛЬНОГО СП'ЯНІННЯ АБО У СТАНІ, ВИКЛИКАНОМУ ВЖИВАННЯМ НАРКОТИЧНИХ, ПСИХОТРОПНИХ АБО ІНШИХ ОДУРМАНЮЮЧИХ ЗАСОБІВ

Зміцнення військової дисципліни та підтримання високої бойової готовності Збройних Сил України є одними із важливих напрямків діяльності держави у сфері національної безпеки і оборони. Особливої актуальності дане питання набуває у сучасний складний період протидії Російській агресії та ведення Антитерористичної операції (далі – АТО) на сході України.

Однак, останнім часом значну стурбованість викликає збільшення випадків вчинення правопорушень (у тому числі, й злочинів) військовослужбовцями у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних, психотропних або інших одурманюючих засобів. Зловживання спиртними напоями та одурманюючими речовинами є причиною значного числа подій, злочинів, випадків травматизму, виведення з ладу озброєння і військової техніки, грубих порушень військової дисципліни [1].

Так, наприклад, станом на 01.12.2015 внаслідок вживання алкогольних напоїв у 2015 році загинуло 126 військовослужбовців, з них 66 в районі проведення АТО. В цілому в районі проведення АТО: у стані алкогольного сп'яніння скоєно 46 правопорушень (із них 37 злочинів), що становить 10,5 % правопорушень, скоєних в районі АТО; затримано у стані алкогольного сп'яніння 10 079 військовослужбовців (у 2014 році – 701, у 2015 році – 9378 осіб) [2].

З метою вирішення окресленої проблеми на розгляд Верховної Ради України Урядом було подано проект Закону України «Про внесення змін до статті 415 Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності військовослужбовців» (реєстр. № 3729 від 28 грудня 2015 р.), яким пропонується викласти у новій редакції ст. 415 Кримінального кодексу України (далі – КК) «Порушення правил водіння або експлуатації машин».

Зокрема, на відміну від чинної редакції ст. 415 КК, у проекті запропоновано встановити кримінальну відповідальність за порушення правил водіння або експлуатації бойової, спеціальної чи транспортної машини, вчинене у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному

вживанням наркотичних, психотропних або інших одурманюючих засобів, незалежно від того, потягли такі діяння за собою відповідні суспільно небезпечні наслідки чи ні.

Проте, на наш погляд, виходячи із приписів ст. 11 КК, запропоновані до криміналізації діяння не досягають рівня суспільної небезпечності для того, що визнавати їх злочином. Адже, по-перше, саме по собі перебування військовослужбовця під час несення ним військової служби або виконання військового завдання у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних, психотропних або інших одурманюючих засобів є нічим іншим, як порушенням військової дисципліни, відповідальність за вчинення якого передбачена Дисциплінарним Статутом Збройних Сил України, затвердженим Законом України від 24.03.1999 № 551-XIV.

У свою чергу, якщо військовослужбовець, перебуваючи у такому стані, порушує правила водіння або експлуатації бойової, спеціальної чи транспортної машини, то без настання суспільно небезпечних наслідків, такі діяння підпадають під ознаки адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 130 «Керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції» Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП). Це обумовлено тим, що відповідно до приписів ч. 1 ст. 15 «Відповідальність військовослужбовців та інших осіб, на яких поширюється дія дисциплінарних статутів, за вчинення адміністративних правопорушень» КУпАП військовослужбовці, військовозобов'язані та резервісти під час проходження зборів за порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах, передбачених цим Кодексом.

По-друге, звертаємо увагу, що військовослужбовець, який вчинив будь-який злочин у стані сп'яніння внаслідок вживання алкоголю, наркотичних засобів або інших одурманюючих речовин, підлягає кримінальній відповідальності (ст. 21 КК). До того ж, вчинення злочину особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних або інших одурманюючих засобів, є обставиною, що обтяжує покарання (п. 13 ч. 1 ст. 67 КК) [3].

Загалом, на наш погляд, саме по собі посилення відповідальності за вчинення військовослужбовцями правопорушень у стані алкогольного сп'яніння або у стані, викликаному вживанням наркотичних, психотропних або інших одурманюючих засобів, навряд чи вирішить окреслені вище проблеми. Перш за все, у даному випадку має провадитися постійна профілактична та контрольна діяльність командирів (начальників), їх заступників по роботі з особовим складом, а також інших

посадових осіб щодо викорінення у лавах Збройних Сил України таких негативних явищ, як пияцтво та наркоманія.

Література

1. Методичні рекомендації щодо роботи з військовослужбовцями, схильними до зловживання спиртними напоями. Особливості проявів, профілактика, організація роботи / Міністерство оборони України. Науково-дослідний центр гуманітарних проблем Збройних Сил України. – Київ, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://psyhelp.beyourself.com.ua/>

2. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 415 Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності військовослужбовців» (реєстр. № 3729 від 28 грудня 2015 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57594

3. Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Закону України «Про внесення змін до статті 415 Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності військовослужбовців» (реєстр. № 3729 від 28 грудня 2015 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57594

УДК 343

Стрельцов Є. Л., д.ю.н., професор,
Національна академія правових наук України,
м. Київ, Україна

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ СКЛАДУ МІЖНАРОДНОГО ЗЛОЧИНУ

Міжнародні злочинні акти, в основному, терористичної спрямованості, які в останні часи все частіше відбуваються у різних куточках світу, не тільки свідчать про якісне та кількісне підвищення їх суспільної небезпеки, а й предметно вказують на необхідність більш жорсткого міжнародного реагування на такі суспільно небезпечні події. В свою чергу, для здійснення таких дій потрібна єдина правова база, яка б давала змогу визнати погодженими матеріальні та процесуальні напрямки діяльності держав по протидії таким суспільно небезпечним діянням. Але незважаючи на об'єктивну необхідність таких кроків, правова база для таких рішень потребує свого подальшого удосконалення.

Почати дослідження потрібно з визнання того, що сьогодні і в загальному плані, і на видовому рівні існує певна дискусія стосовно визначення загального поняття міжнародного злочину, або злочину за міжнародним правом. Складність цього підтверджується і тією